

CHELTUIELILE ȘI CONSUMUL

MĂDĂLINA TATU

The study contains the analysis of the consume (through the declared spendings of the interviewed households) and the influence of the selfconsume on the structure of the spendings (through the modification of the percentages for some spendings).

The influence of the residential environment (urban/rural), the different social categories (peasants, employment, unemployment) have been equally studied.

As for the evaluation of the minimum living standard (decent, adapted, of subsistence) in August 1993, some family types have been studied, determining their influence on these family types.

În definirea calității vieții, un element esențial este reprezentat de gradul de satisfacere a nevoilor de consum. La rândul lor, aceste nevoi de consum se prezintă diferit de la o persoană la alta și cunosc o continuă evoluție, ca urmare a unor influențe multiple, inclusiv modificări pe planul dorințelor și preferințelor.

Determinarea cheltuielilor de consum s-a efectuat prin luarea în considerare a sumelor aferente achiziționării unor categorii de bunuri (alimente; băuturi, țigări, îmbrăcăminte, încălțăminte) și plății unor servicii (cheltuieli pentru locuință, transport, îngrijirea sănătății, cultură), la nivelul gospodăriilor cuprinse în eșantion. Aceste cheltuieli au fost întregite cu consumul alimentar uman din resurse proprii. Au fost avute în vedere o serie de produse agro-alimentare, efectiv intrate în consumul membrilor gospodăriilor în luna august 1993.

1. Cheltuielile bănești ale populației

În continuare vor fi prezentate nivelurile cheltuielilor bănești totale și pe categorii de produse, la nivelul gospodăriilor și valorile medii pe persoană.

Nivelul cheltuielilor bănești lunare pe gospodărie are valoarea medie de 95.380 lei pe ansamblul eșantionului studiat.

Se constată o deplasare spre stânga a distribuției, desemnând predominanța gospodăriilor cu cheltuieli lunare sub media eșantionului național (mediana - punctul ce indică 50% din frecvențe - este situată în stânga mediei, cu valoarea 82.000 lei).

În ceea ce privește descrierea distribuției, valoarea minimă și cea maximă se situează la mare distanță una de alta; se începe cu un număr de 2 familii care nu au raportat nici un fel de cheltuieli bănești pentru luna august 1993; urmate de alte 2 gospodării ale căror cheltuieli nu depășesc 1.000 lei. Între 1.000 și 10.000 lei se situează cheltuielile bănești ale altor 20 de gospodării. În schimb, 5,6% din totalul gospodăriilor incluse în anchetă prezintă valori ale cheltuielilor bănești mai mari de 200.000 lei, valoarea maximă - izolată - a distribuției fiind de 1.063.000 lei.

Ca o concluzie, cheltuielile lunare bănești pe familie prezintă o înaltă eterogenitate, predominând valorile mici.

Includerea în chestionarul care a stat la baza anchetei a unor categorii de bunuri și servicii pentru care respondenții au declarat sumele cheltuite în gospodărie în luna august 1993 face posibilă determinarea procentelor pe care aceste categorii de cheltuieli le au în cheltuielile bănești ale gospodăriilor. Luând în considerare valorile medii, rezultă următoarea "ierarhizare" (grafic nr. 1):

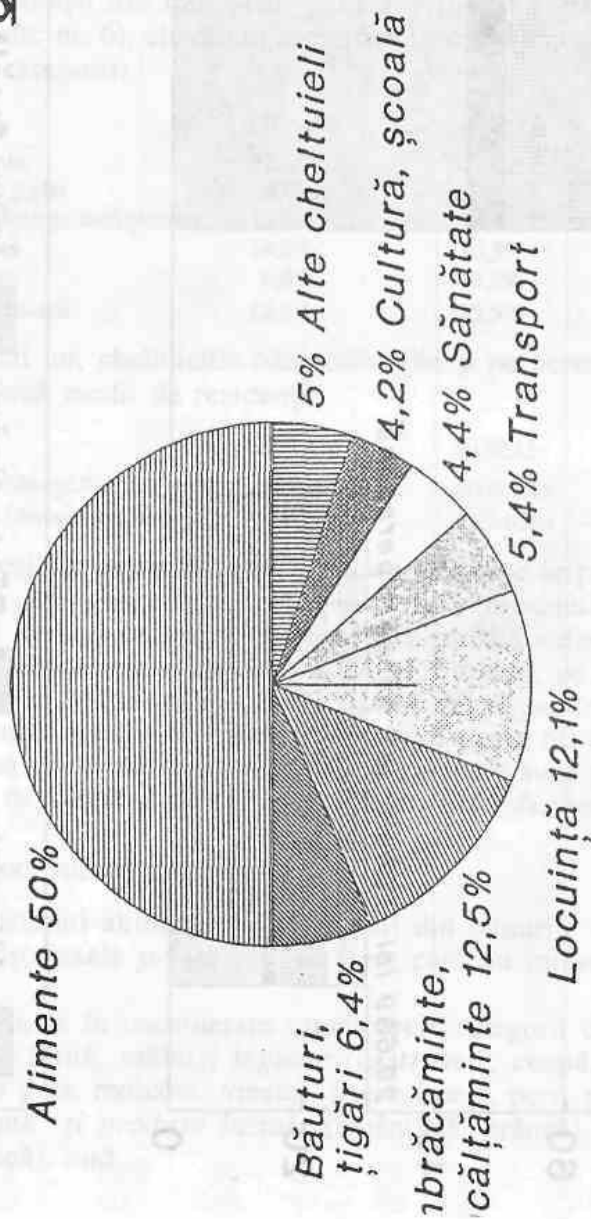
	Cheltuieli/persoană (valori medii) - lei -	Cheltuieli/persoană (valori medii) - % -
1. Alimente	14.124	50,0
2. Băuturi, țigări	1.893	6,4
3. Îmbrăcăminte, încălțăminte	4.056	12,5
4. Locuință	3.632	12,1
5. Transport	1.714	5,4
6. Sănătate	1.181	4,4
7. Cultură, școală	1.287	4,2
8. Alte cheltuieli	1.752	5,0
Cheltuieli bănești totale	29.639	100,0

Valorile medii obținute prin raportarea categoriilor de cheltuieli și a cheltuielilor bănești totale la numărul persoanelor din gospodărie sunt prezentate în graficul numărul 2.

Când puterea de cumpărare a consumatorilor individuali scade, se produc modificări în structura cheltuielilor, în sensul că sumele afectate educației, culturii, turismului scad și ele. Mai mult, în aceleași condiții, scade achiziționarea de bunuri de valoare ridicată și de folosință îndelungată. Sumele alocate pentru procurarea unor astfel de bunuri, alături de cele referitoare la produsele cosmetice, combustibili, concedii, evenimente familiale (nunți, botezuri), au fost incluse în categoria "alte cheltuieli".

Există o corelație directă ($r = 0,3$) între numărul persoanelor din gospodărie și cheltuielile bănești ale familiei, după cum corelația este inversă între dimensiunea gospodăriei și cheltuielile (bănești) pe persoană ($r = - 0,3$). Ambii coeficienți de corelație sunt semnificativi din punct de vedere statistic ($p = 0,001$), deși valoarea lor este relativ mică, arătând faptul că volumul cheltuielilor nu sporește foarte mult pe măsura creșterii taliei gospodăriei (grafic nr. 3).

Valoarea categoriilor de cheltuieli
în cheltuielile bănești ale familiilor

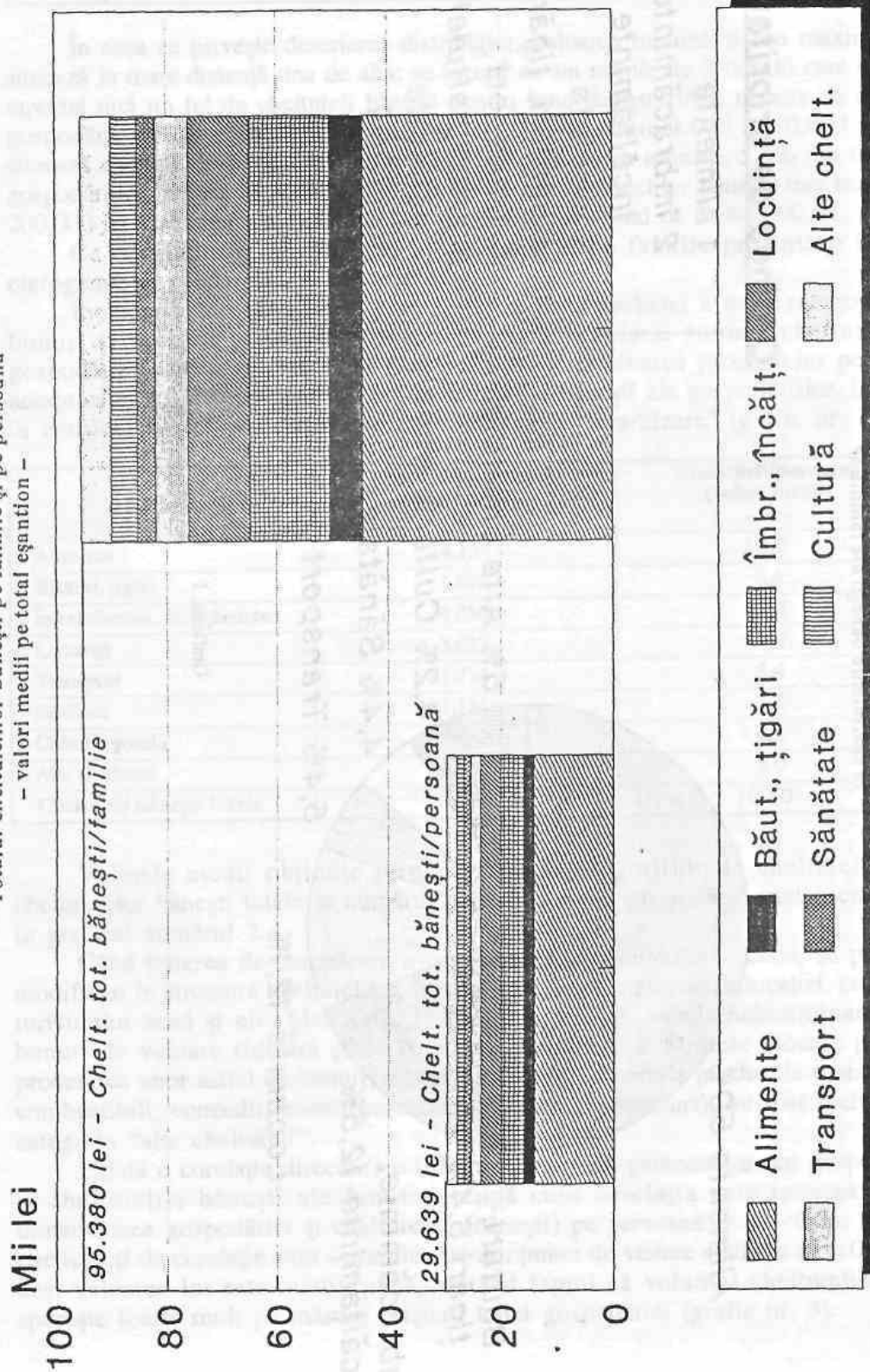

Grafic nr. 1

Ordinea de prioritate:

- 1 alimente
- 2 îmbrăcăminte, încălțăminte
- 3 locuință
- 4 băuturi, țigări
- 5 transport
- 6 alte cheltuieli
- 7 sănătate
- 8 cultură

Totalul cheltuielilor bănești pe familie și pe persoană
- valori medii pe total eşanţion -

Așa cum era de așteptat, numărul copiilor din gospodărie influențează direct nivelul cheltuielilor acesteia (coeficient de corelație $r = 0,16$), făcând să scadă valorile cheltuielilor/persoană odată cu creșterea numărului copiilor sub 16 ani (în întreținere) - coeficient de corelație $r = - 0,17$ (grafic nr. 4).

De asemenea, sumele cheltuite de familie cresc direct proporțional cu numărul persoanelor din gospodărie care lucrează. Coeficientul de corelație, semnificativ ($p = 0,001$), are valoarea $r = 0,32$ (grafic nr. 5).

Valorile medii pe care categoriile de cheltuieli le au în cheltuielile/persoană și cheltuielile bănești/familie sunt identice.

Comparând valorile procentelor pe care categoriile de cheltuieli le au în cheltuielile bănești ale familiilor pentru cele două medii (urban și rural) de rezidență (grafic nr. 6), ele diferă semnificativ din punct de vedere statistic pentru următoarele categorii:

	URBAN	RURAL
1. Alimente	52,3%	49,0%
2. Băuturi, țigări	9,8%	12,3%
3. Îmbrăcăminte, încălțăminte	19,5%	26,8%
4. Locuință	14,9%	10,3%
5. Sănătate	6,6%	9,4%
6. Alte cheltuieli	12,6%	15,5%

La rândul lor, cheltuielile bănești/familie și pe persoană diferă semnificativ pentru cele două medii de rezidență:

	URBAN	RURAL
Cheltuieli bănești/familie	108.000 lei	80.963 lei
Cheltuieli bănești/persoană	35.634 lei	22.746 lei

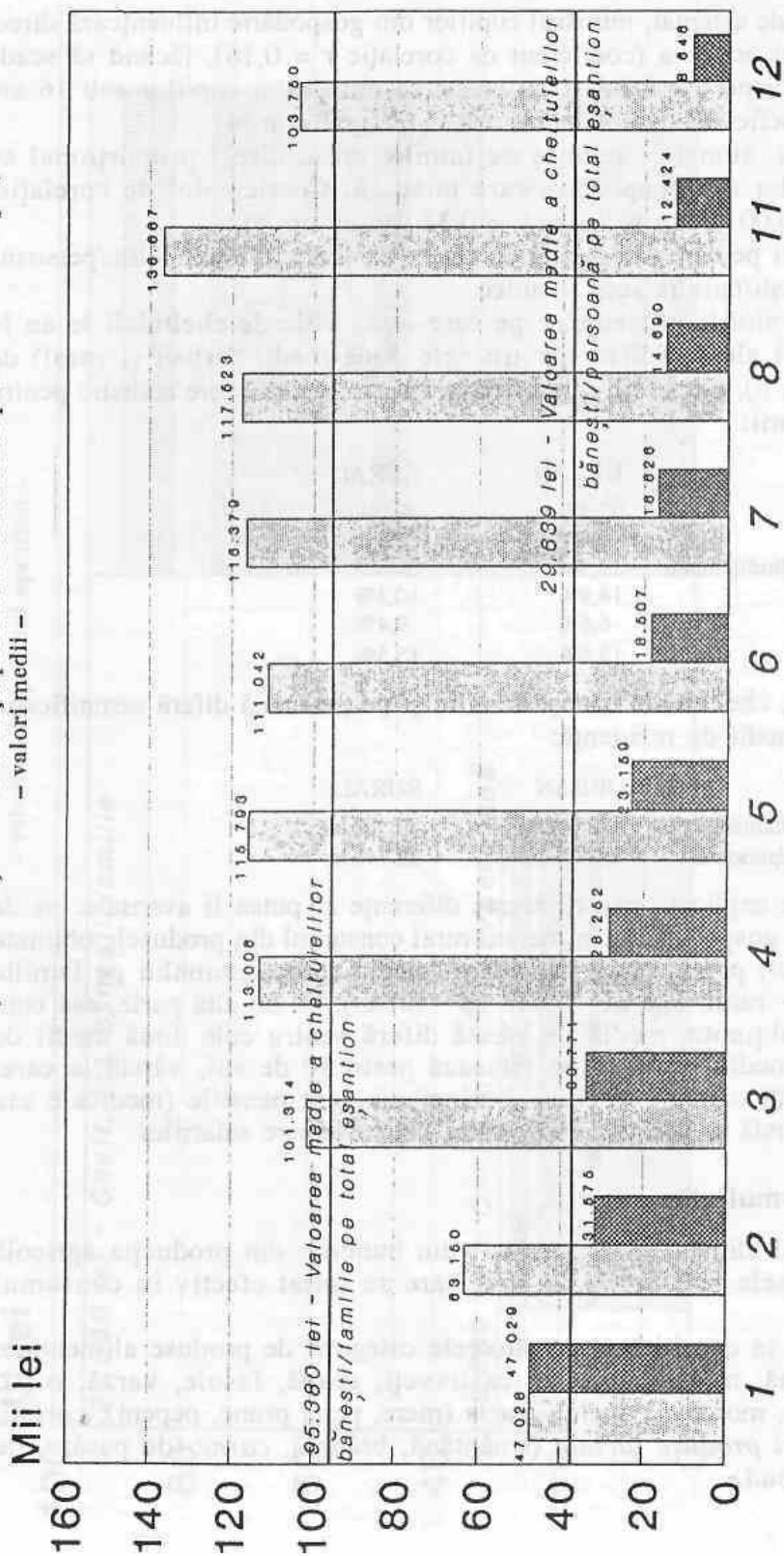
Două posibile explicații pentru aceste diferențe ar putea fi avansate: pe de o parte, faptul că în gospodăriile din mediul rural consumul din produsele obținute de pe terenul agricol propriu este mai mare (media autoconsumului pe familie este de 57.624 lei - rural, față de 15.443 lei - urban); pe de altă parte, așa cum reiese din datele obținute, media de vârstă diferă pentru cele două medii de rezidență: pentru mediul rural ea se situează peste 50 de ani, vârstă la care, pentru cei mai mulți oameni, veniturile principale sunt pensiile (medicale sau pentru limită de vârstă și vechime), cu valori net inferioare salariilor.

2. Autoconsumul alimentar

Autoconsumul alimentar este alcătuit din bunurile din producția agricolă proprie sau produsele *primate de la rude* care au intrat efectiv în consumul familiilor.

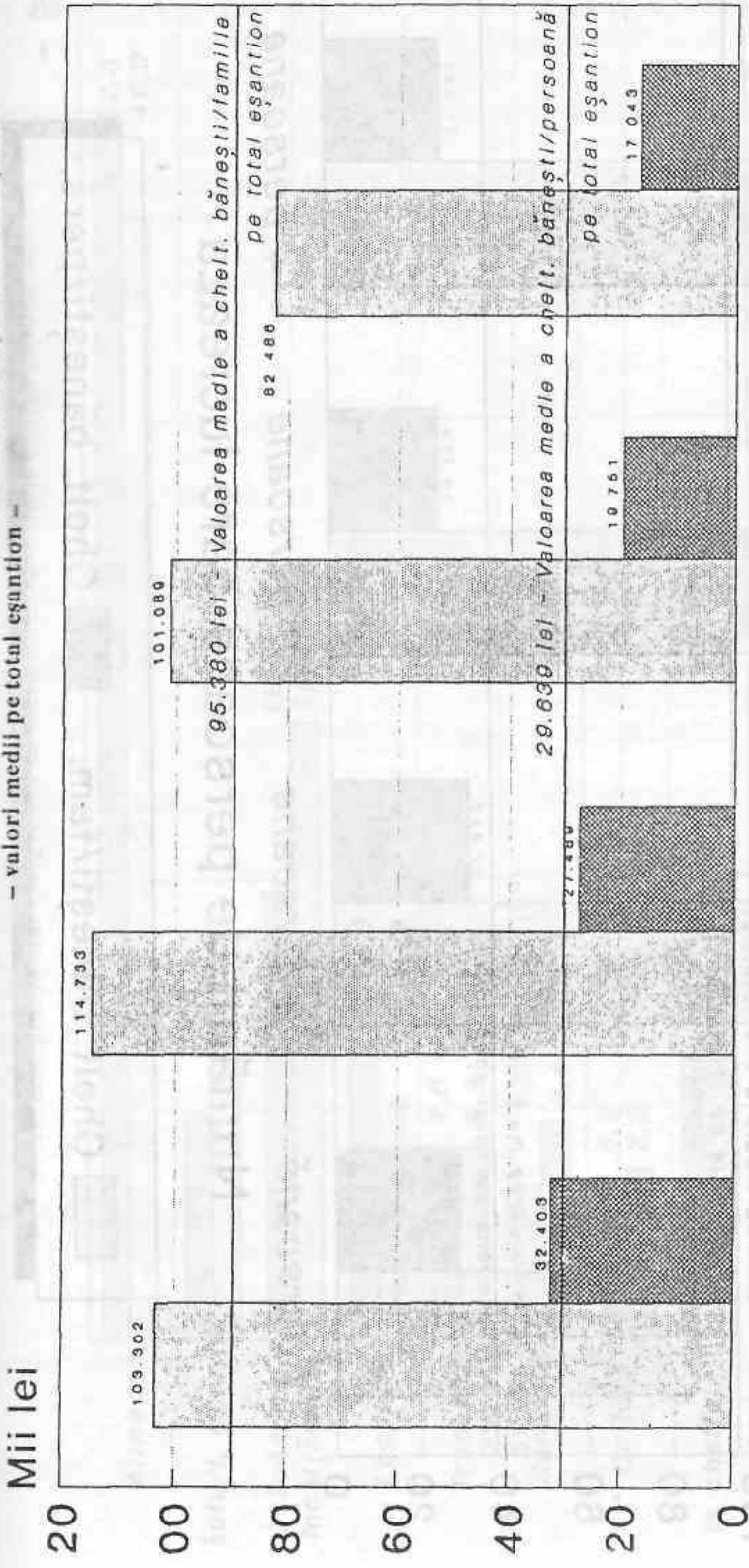
Au fost luate în considerare următoarele categorii de produse alimentare: *cereale* (grâu, făină, mălai); *legume* (castraveți, ceapă, fasole, varză, roșii, dovlecei, ardei gras, morcovi, vinete), *fructe* (mere, pere, prune, pepeni), *cartofi*, *vin*, *țuică*, *lapte* și *produse lactate* (smântână, brânză), *carne* (de pasăre, de miel, porc, vacă), *ouă*.

Variația cheltuielilor bănești/familie și a celor bănești/persoană cu numărul persoanelor din gospodărie
- valori medii -

Mărimea gospodăriei [persoane]

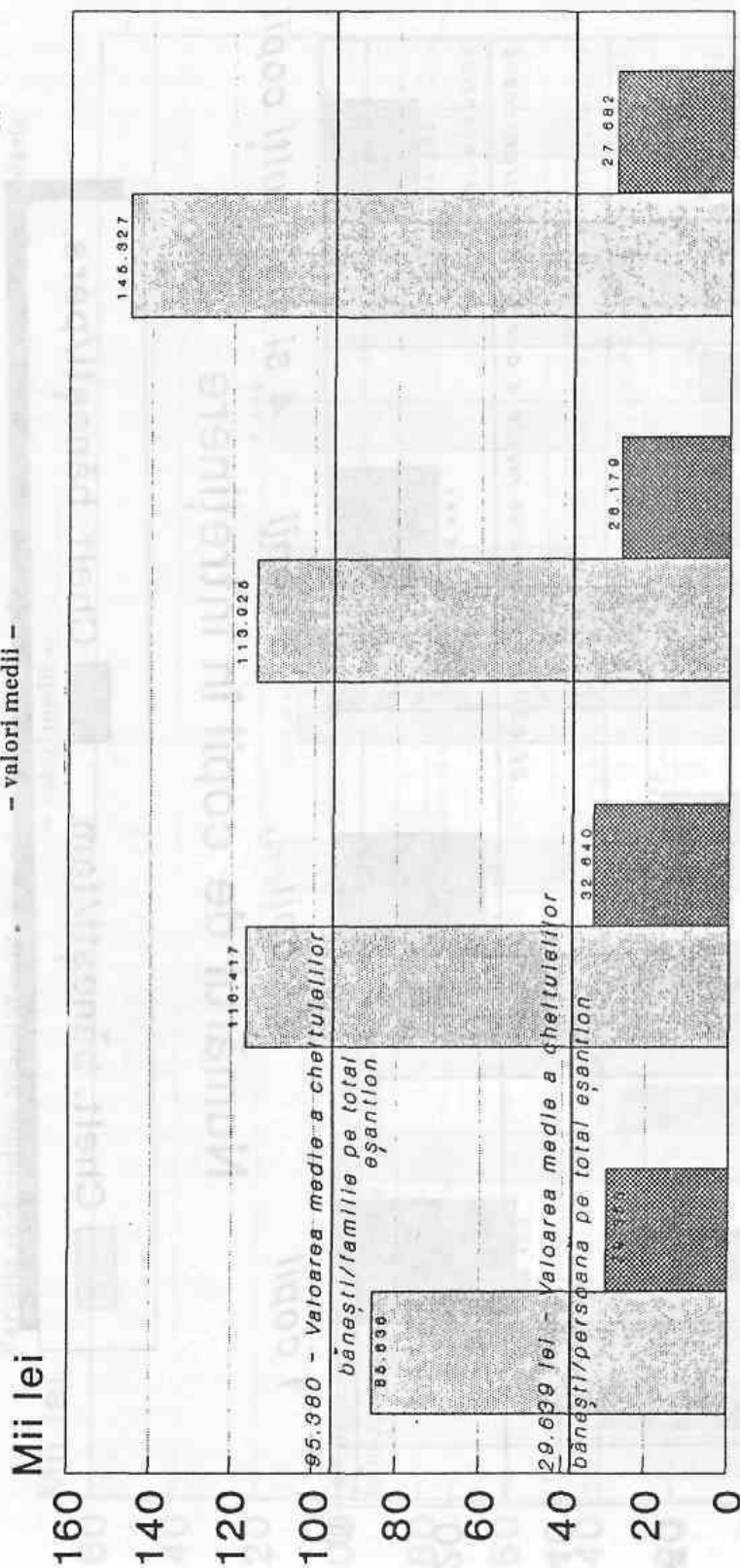
Variația cheltuielilor bănești/familie și a celor bănești/persoană și a numărul copiilor în întreținere
 - valori medii pe total eșantion -

Numărul de copii în întreținere

Chelt. bănești/fam. Chelt. bănești/pers.

Variația cheltuielilor bănești/familie și a celor bănești/persoană cu numărul persoanelor care lucrează
 – valori medii –

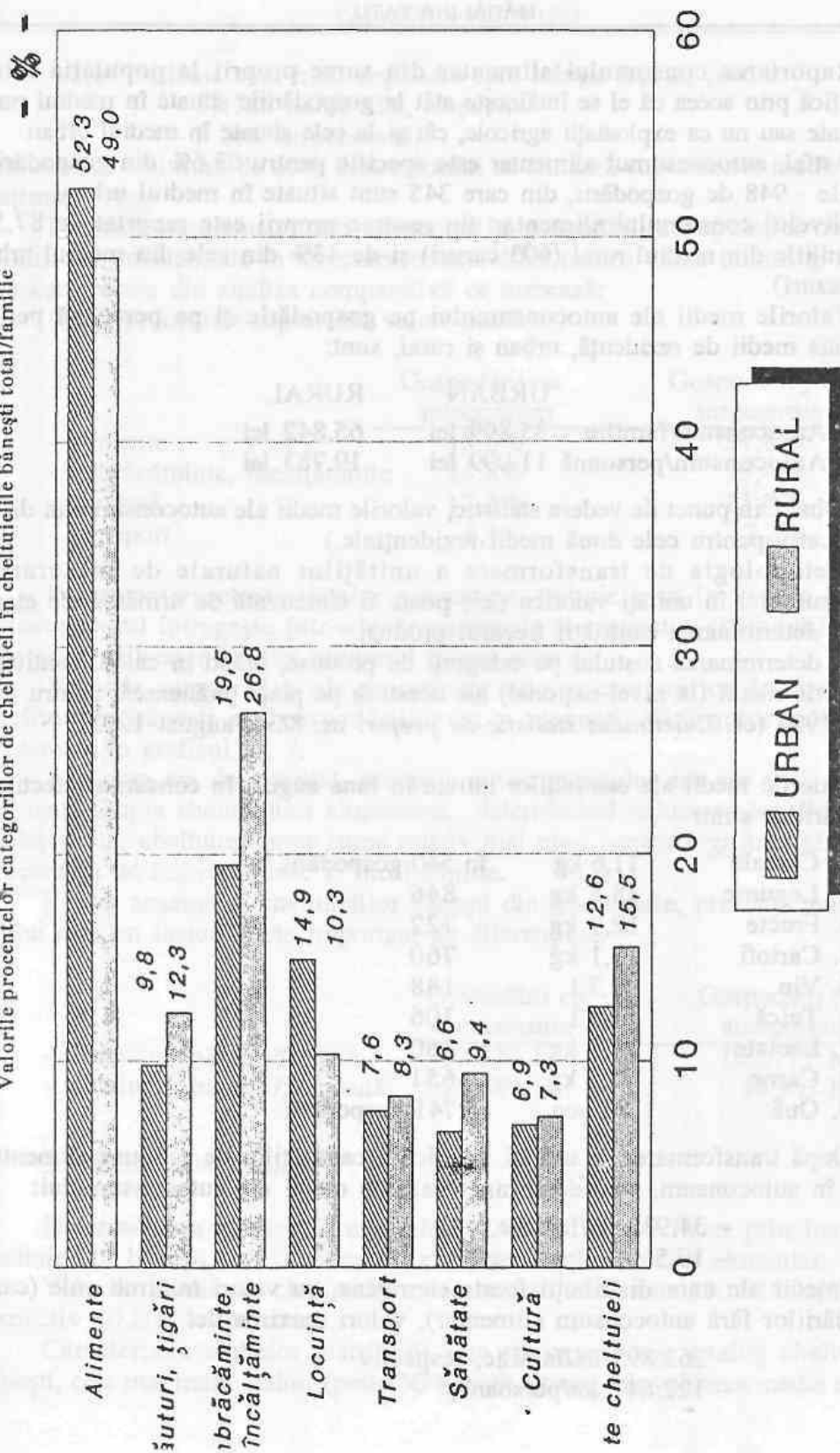
1 persoană 2 persoane 3 persoane 4 persoane

Numărul de persoane care lucrează

Chelt. bănești/fam.

Chelt. bănești/pers.

Valorile procentelor categoriilor de cheltuieli în cheltuielile bănești total/familie

Graficul nr. 6

Raportarea consumului alimentar din surse proprii la populația totală se justifică prin aceea că el se întâlnește atât la gospodăriile situate în mediul rural, organizate sau nu ca exploatații agricole, cât și la cele situate în mediul urban.

Astfel, autoconsumul alimentar este specific pentru 63,6% din gospodăriile familiale - 948 de gospodării, din care 345 sunt situate în mediul urban.

Nivelul consumului alimentar din surse proprii este raportat de 87,5% din familiile din mediul rural (603 cazuri) și de 43% din cele din mediul urban (345 cazuri).

Valorile medii ale autoconsumului pe gospodărie și pe persoană pentru cele două medii de rezidență, urban și rural, sunt:

	URBAN	RURAL
- Autoconsum/familie	35.899 lei	65.842 lei
- Autoconsum/persoană	11.099 lei	19.783 lei

(Obs: Din punct de vedere statistic, valorile medii ale autoconsumului diferă semnificativ pentru cele două medii rezidențiale.)

Metodologia de transformare a unităților naturale de măsurare a autoconsumului în unități valorice (lei) poate fi sintetizată de următoarele etape:

1. determinarea cantității fiecărui produs;
2. determinarea costului pe categorii de produse, luând în calcul cantitățile și prețurile medii (la nivel național) ale acestora pe piața țărănească, pentru luna august 1993 (cf. *Buletinului statistic de prețuri* nr. 8/34, august 1993).

Valorile medii ale cantităților intrate în luna august în consumul efectiv al gospodăriilor sunt:

1. Cereale	11,6 kg	în 540 gospodării
2. Legume	18,5 kg	846
3. Fructe	12,9 kg	722
4. Cartofi	15,1 kg	760
5. Vin	1,7 l	188
6. Țuică	1,8 l	306
7. Lactate	11,5 kg	460
8. Carne	5,3 kg	651
9. Ouă	26 buc.	în 741 gospodării

După transformarea în unități valorice a cantităților de produse alimentare intrate în autoconsum, s-au determinat valorile medii ale autoconsumului:

- 34.935 lei/familie,
- 10.569 lei/persoană,

valori medii ale unor distribuții foarte eterogene, cu valori minime nule (cazul gospodăriilor fără autoconsum alimentar), valori maxime de:

- 263.895 lei/familie, respectiv
- 122.847 lei/persoană,

și ale căror mediane sunt mult deplasate spre stânga față de medie:

- 17.726 lei/familie, respectiv
- 5.265 lei/persoană,

indicând că mai mult de 50% dintre familii se situează sub valorile medii la nivel național.

Prezența autoconsumului alimentar în gospodăriile populației determină modificări substanțiale în structura cheltuielilor pentru unele bunuri și servicii, așa cum reiese din analiza comparativă ce urmează:

(Obs: procentele reprezintă valori medii).

	Gospodării <i>cu</i> autoconsum	Gospodării <i>fără</i> autoconsum
- alimente	48,6%	54,8%
- îmbrăcăminte, încălțăminte	24,8%	19,4%
- locuință	12,3%	13,7%
- transport	8,4%	7,2%

Pentru interpretarea datelor prezentate, trebuie avut în vedere faptul că autoconsumul întregește într-adevăr veniturile și respectiv cheltuielile, dar el este și un indicator al unei economii relativ sărace.

Valorile comparative ale procentelor tuturor categoriilor de cheltuieli în cheltuielile bănești ale gospodăriilor cu și respectiv fără autoconsum, sunt prezentate în graficul nr. 7.

Așa cum era de așteptat, prezența autoconsumului are cea mai puternică influență asupra cheltuielilor alimentare, determinând reducerea lor. Permite, în același timp, cheltuirea unor sume relativ mai mari pentru îngrijirea sănătății și procurarea de îmbrăcăminte și încălțăminte.

Pentru ansamblul cheltuielilor bănești din gospodărie, prezența autoconsumului este un factor foarte important de diferențiere:

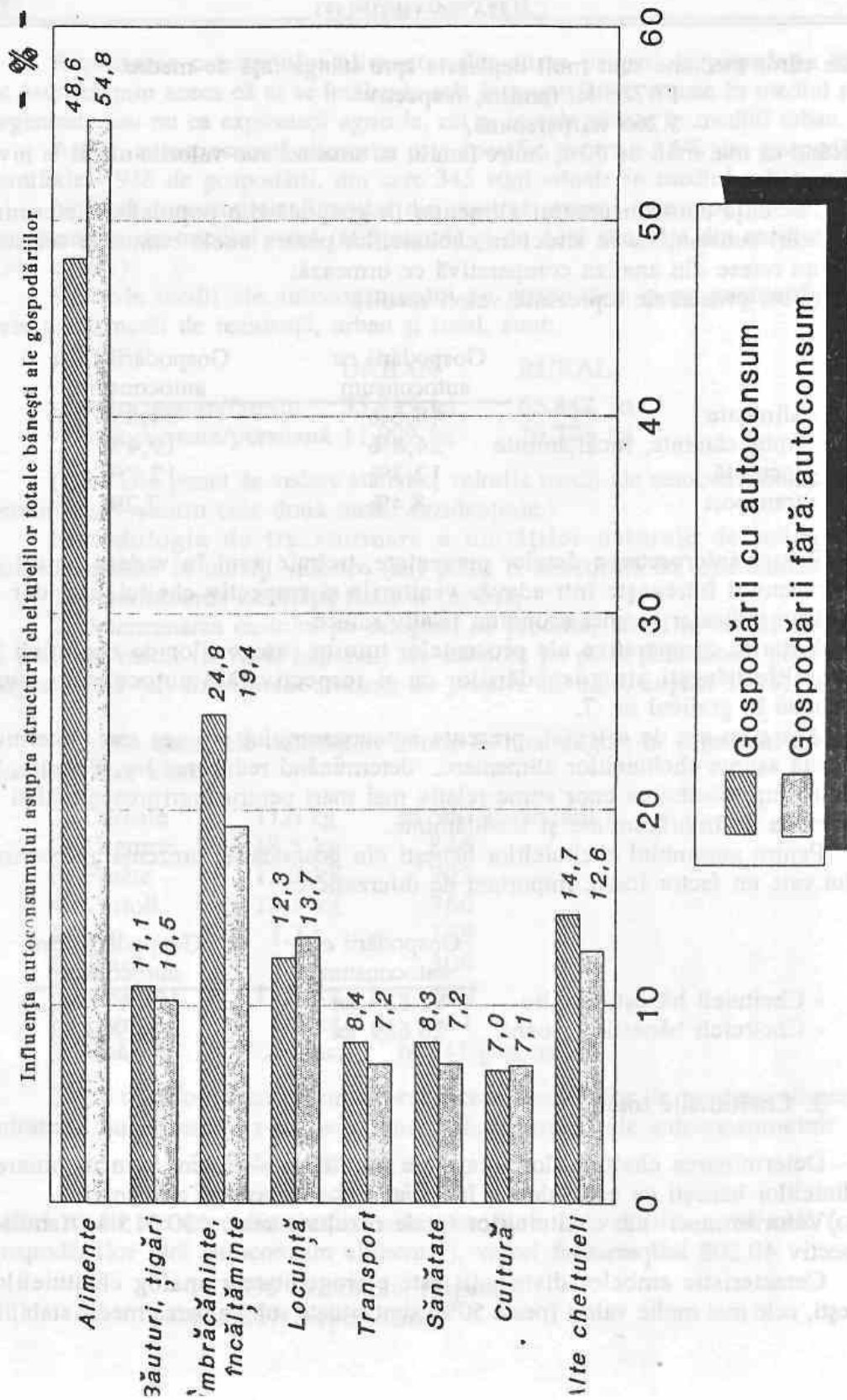
	Gospodării <i>cu</i> autoconsum	Gospodării <i>fără</i> autoconsum
- Cheltuieli bănești/familie	92.839 lei	100.171 lei
- Cheltuieli bănești/persoană	26.689 lei	34.903 lei

3. Cheltuielile totale

Determinarea cheltuielilor totale ale familiilor s-a făcut prin însumarea cheltuielilor bănești cu echivalentul în lei al autoconsumului alimentar.

Valorile medii ale cheltuielilor totale rezultate sunt: 130.315 lei/familie, respectiv 40.208 lei/persoană.

Caracteristic ambelor distribuții este eterogenitatea; analog cheltuielilor bănești, cele mai multe valori (peste 50%) sunt situate sub valoarea medie stabilită

Graficul nr. 7

pe totalul eșantionului (valorile medianelor: 111.920 lei/familie, respectiv 36.014 lei/persoană), iar valorile maxime sunt situate la mare distanță: 1.303.315 lei/familie respectiv 288.720 lei/persoană).

Comparând valorile medii din rural și urban, constatăm o diferență semnificativă din punct de vedere statistic:

	<u>Urban</u>	<u>Rural</u>
Cheltuieli totale/familie		
- Valori medii (lei) -	79.451	91.608
Cheltuieli totale/persoană		
- Valori medii (lei) -	25.125	24.769

Comparând valorile pe care categoriile de cheltuieli le au în cheltuielile totale/persoană față de cheltuielile bănești/persoană, se observă (grafic nr. 8) diferențe semnificative în cazul alimentelor (59,3% față de 50%), îmbrăcăminte și încălțăminte (9,2% față de 12,5%), și a "altor cheltuieli" (5% față de 3,6%).

Există corelații semnificative între valorile cheltuielilor totale/persoană și numărul copiilor în întreținere (coeficient de corelație $r = -0,24$), respectiv mărimea gospodăriei (coeficient de corelație $r = -0,3$): cu creșterea numărului copiilor în întreținere și a numărului de persoane din gospodărie se observă scăderea valorilor cheltuielilor totale/persoană (graficele nr. 9 și 10).

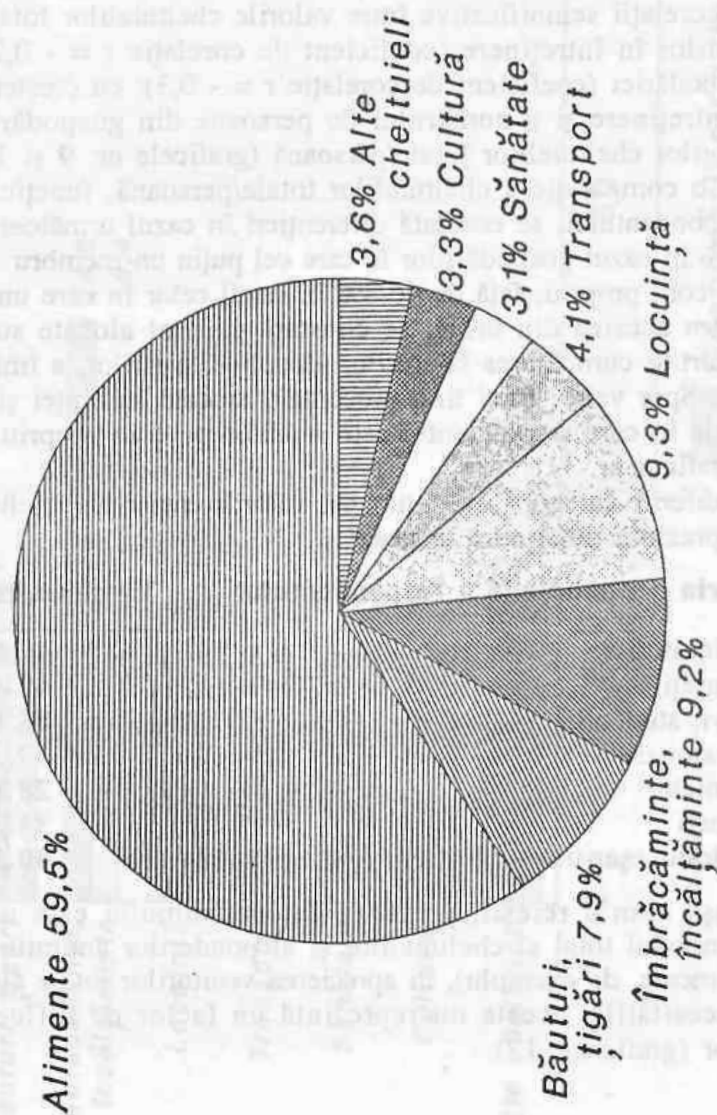
Făcând o comparație a cheltuielilor totale/persoană, funcție de specificul activității respondentului, se constată diferențieri în cazul următoarelor categorii: alimente (67% în cazul gospodăriilor în care cel puțin un membru - respondentul - lucrează pe cont propriu, față de 46,3% în cazul celor în care un membru este patron). Pentru acestea din urmă, se constată că sunt alocate sume mai mari pentru transport și cumpărarea băuturilor alcoolice, țigărilor, a îmbrăcăminte și încălțăminte. Spre valori mici tind procentele alocate locuinței și transportului în gospodăriile în care respondentul este lucrător pe cont propriu. Situația este ilustrată în graficul nr. 11.

Pentru diferite categorii ocupaționale, valorile medii ale cheltuielilor totale/persoană se prezintă după cum urmează:

Categoria ocupațională a respondentului	Valoarea medie (lei)
- agricultori	40.971
- salariați	42.329
- elevi, studenți	45.672
- pensionari	39.333
- casnice	28.855
- șomeri	34.385
medie total eșantion	40.208

Deși, așa cum a reieșit, prezența autoconsumului este un factor care influențează nivelul total al cheltuielilor și al ponderilor anumitor categorii de cheltuieli (alimente, de exemplu), în aprecierea veniturilor totale ale familiilor în raport cu necesitățile, acesta nu reprezintă un factor de influență a opticii respondenților (grafic nr. 12).

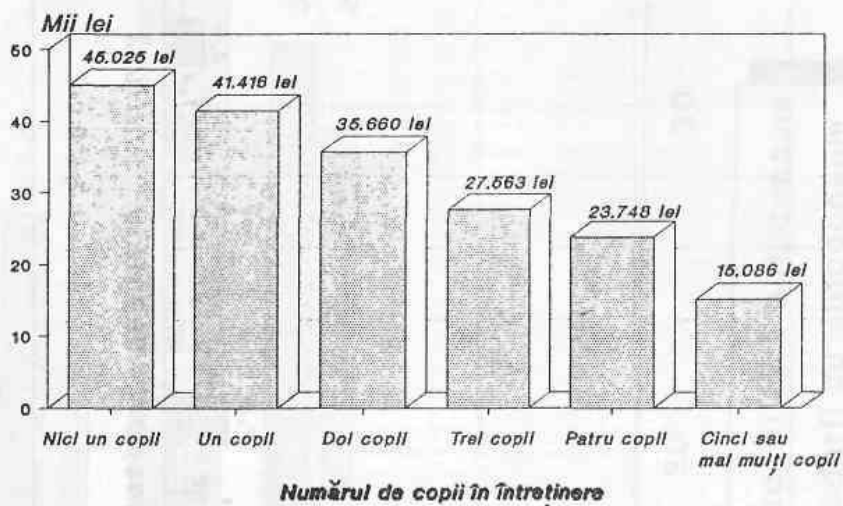
Valorile categoriilor de cheltuieli în cheltuielile totale/personă

Ordinea de prioritate.

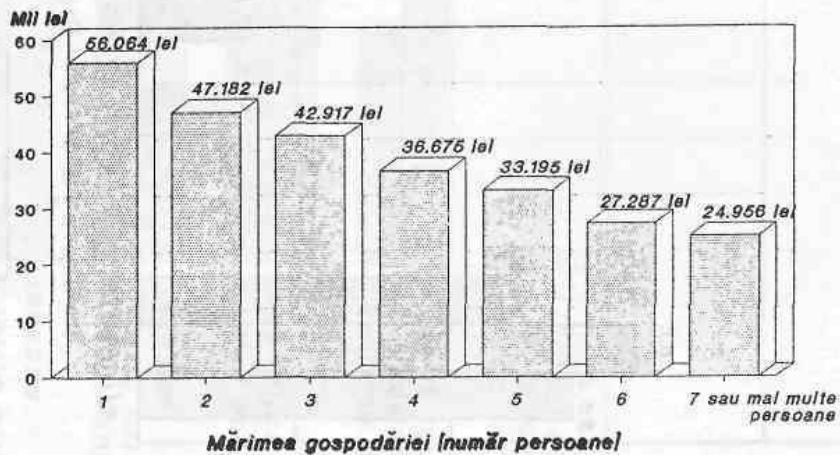
- 1 alimente
- 2 locuință
- 3 îmbrăcăminte,
încălțăminte
- 4 băuturi, țigări
- 5 transport
- 6 alte cheltuieli
- 7 cultură
- 8 sănătate

**Variatia cheltuielilor totale/persoana
cu numărul de copii în întreținere**

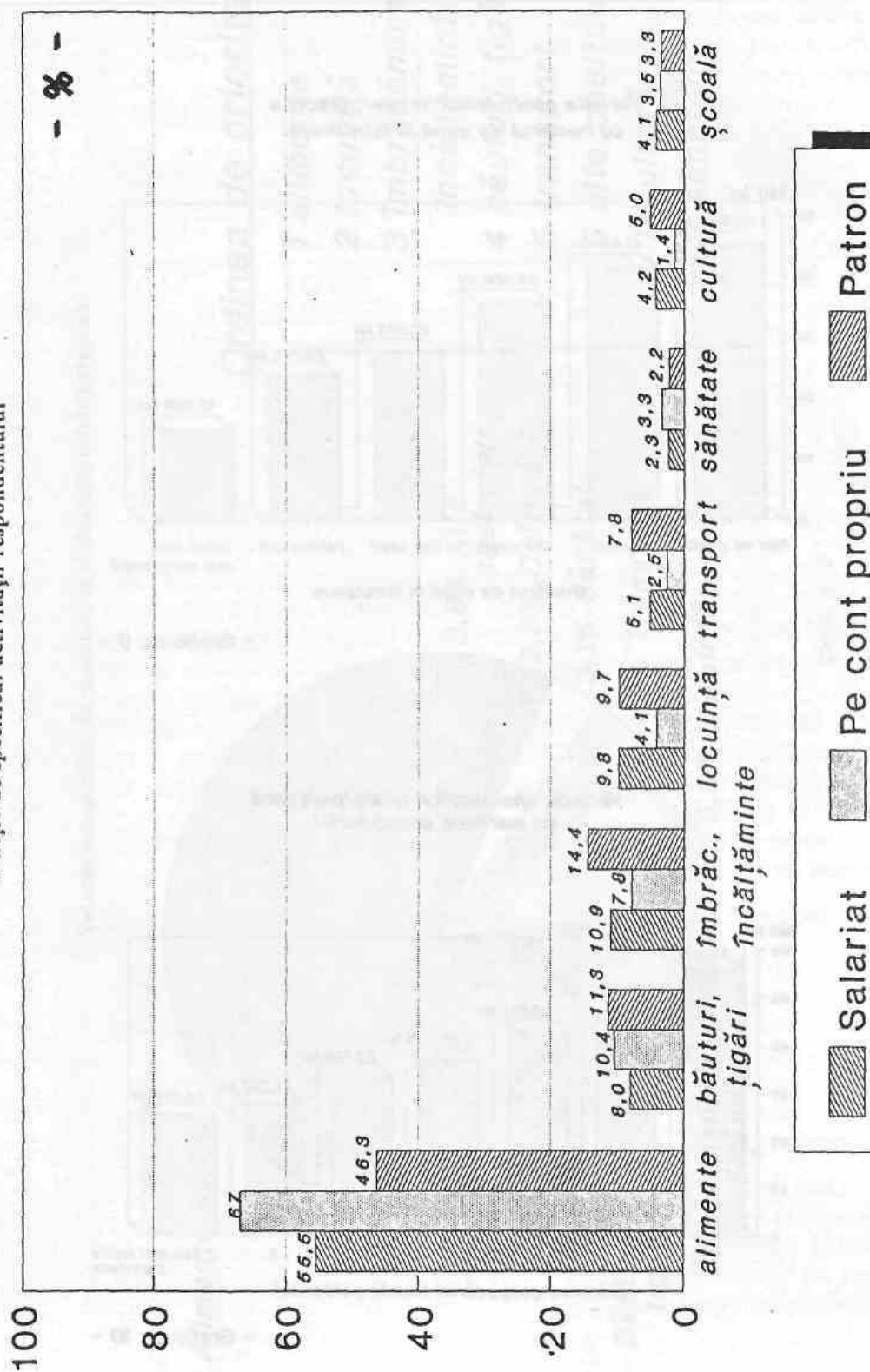
- Grafic nr. 9 -

**Variatia cheltuielilor totale/persoana
cu mărimea gospodăriei**

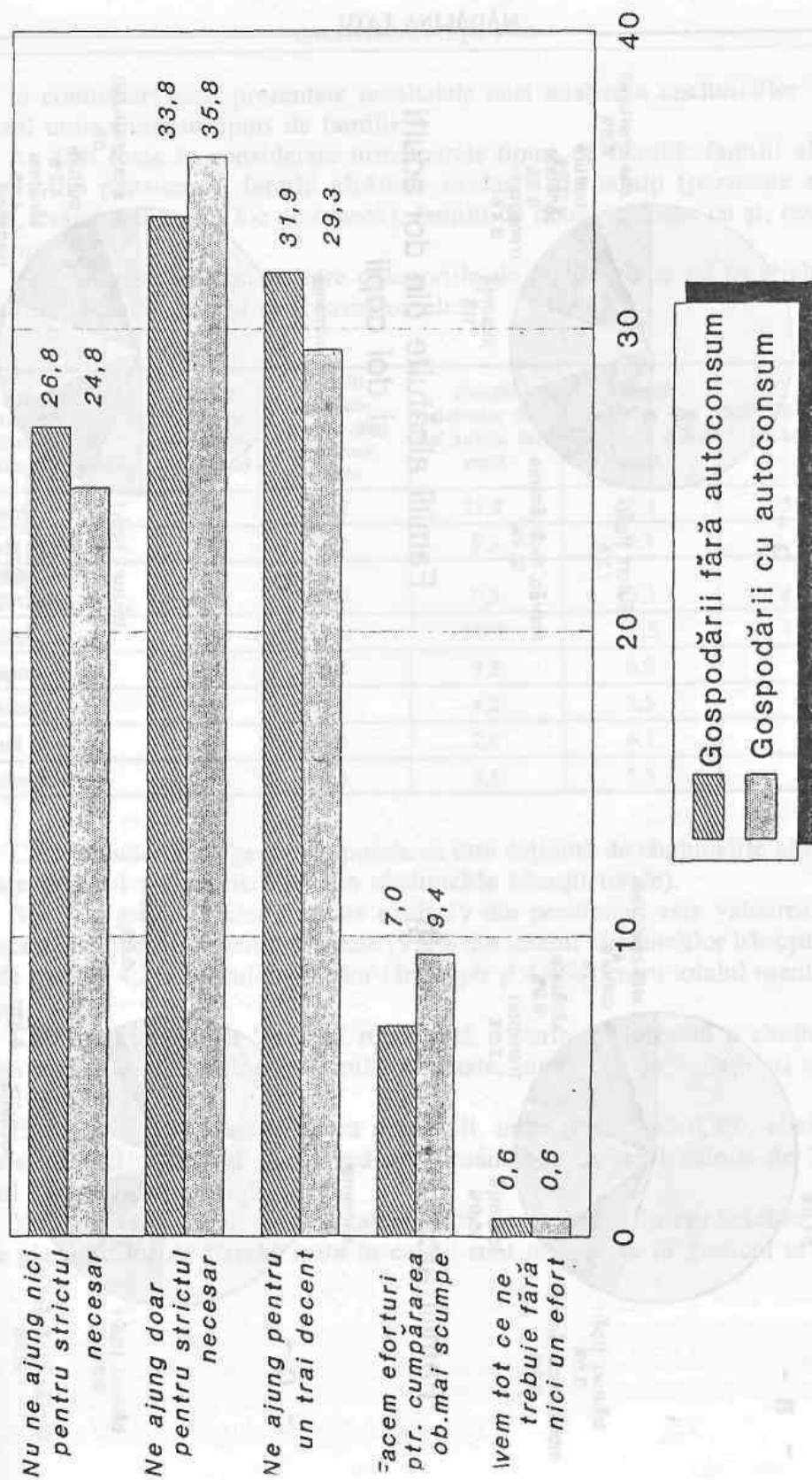
- Grafic nr. 10 -

Comparația procentelor diferitelor categorii de cheltuieli în cheltuielile totale/persoană
funcție de specificul activității respondentului

Influența autoconsumului asupra aprecierii veniturilor familiilor în raport cu necesitățile acestora

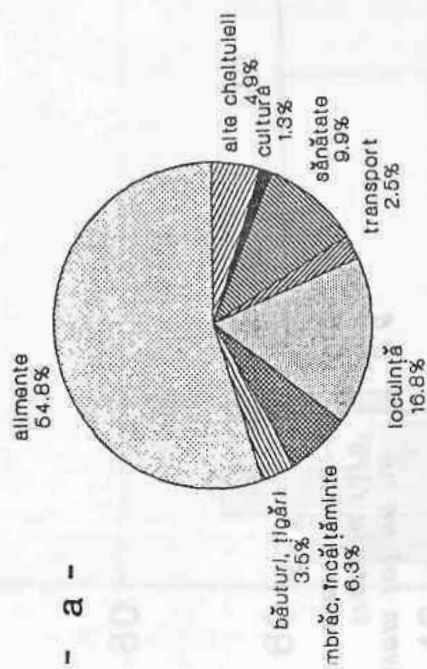
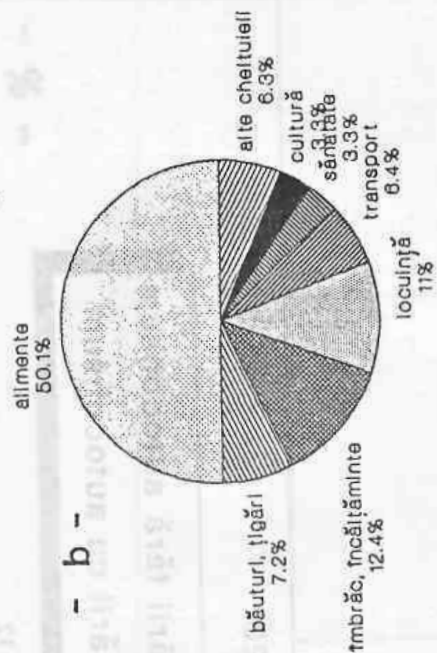
- %

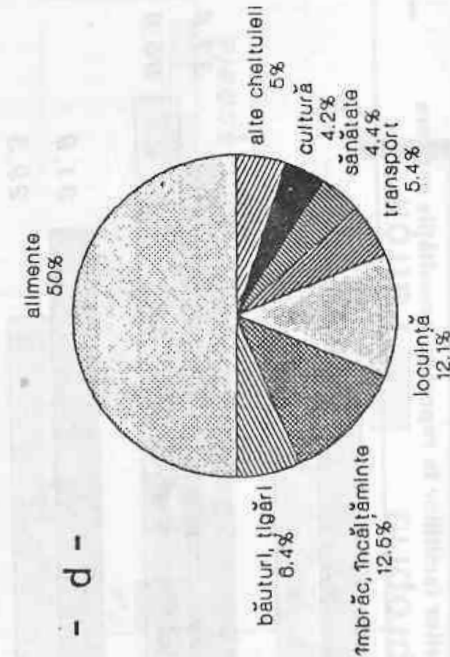
Grafiu nr. 12

Familii alcătuite numai din adulți

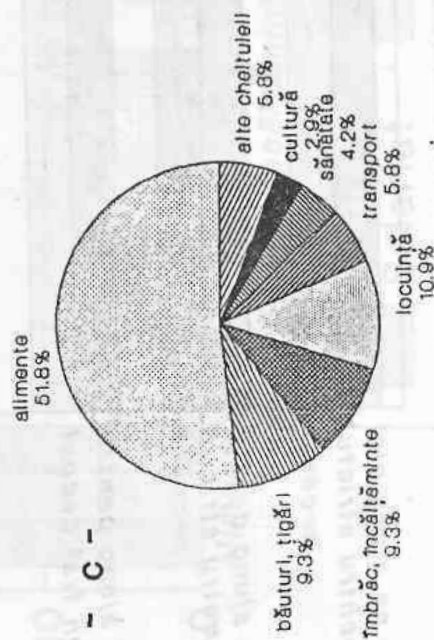
Familii alcătuite numai din pensionari

Familii alcătuite din doi adulți și doi copii

Familii alcătuite din doi adulți

În continuare sunt prezentate rezultatele unei analize a cheltuielilor bănești în cazul unor anumite tipuri de familii.

Au fost luate în considerare următoarele tipuri de familii: familii alcătuite exclusiv din pensionari, familii alcătuite exclusiv din adulți (persoane apte de muncă, având sau nu un loc de muncă), familii de două persoane cu și, respectiv, fără copii.

Valorile procentelor pe care categoriile de cheltuieli le au în cheltuielile bănești ale acestor familii sunt următoarele:

Procentul categoriilor de cheltuieli în cheltuielile totale	Familii alcătuite numai din pensionari	Familii alcătuite numai din persoane adulte	Familii alcătuite din doi adulți, fără copii	Familii alcătuite din doi adulți și doi copii	MEDIE - TOTAL EȘANTION
Alimente	54,8	50,1	51,8	46,1	50,0
Băuturi, țigări	3,5	7,2	9,3	6,3	6,4
Îmbrăcăminte, încălțăminte	6,3	12,4	9,3	15,1	12,5
Locuință	16,8	11,0	10,9	11,5	12,1
Transport	2,5	6,4	5,8	6,9	5,4
Sănătate	9,9	3,3	4,2	2,5	4,4
Cultură	1,3	3,3	2,9	6,1	4,2
Alte cheltuieli	4,9	6,3	5,8	5,5	5,0

Ca o caracteristică generală, ponderea este deținută de cheltuielile alimentare (situat în jurul valorii de 50% din cheltuielile bănești totale).

Specific gospodăriilor formate exclusiv din pensionari este valoarea relativ ridicată a cheltuielilor pentru sănătate (9,9% din totalul cheltuielilor bănești totale) față de maxim 4,2% (cazul cuplurilor fără copii și 4,4% pentru totalul eșantionului studiat).

Cheltuielile pentru locuință reprezintă o parte importantă a cheltuielilor bănești ale tuturor tipurilor de familii analizate, intervalul de variație al acestora fiind 10,8% - 16,8%.

Exceptând cazul familiilor cu doi copii, unde reprezintă 6,8%, cheltuielile alocate culturii au valori foarte reduse, situându-se în jurul valorii de 3% din totalul cheltuielilor bănești.

Valorile procentelor tuturor categoriilor de cheltuieli în cheltuielile bănești totale ale tipurilor de familii luate în calcul sunt prezentate în graficul nr. 13.